

CSIKI LÁSZLÓ

A népfelkelő

(REGÉNYRÉSZLET)



Elmentem a moziba. Jókora út, két oldalán a kapukat hóbuckák, a mellékutcákat páncélozott járművek torlaszolják el. Terepmintás oldaluknak dőlve, magas kerekükre könyökölve katonák fújják a cigarettafüstöt és a párát. Nem jut messzire, a ködben lebegő jégzemcsékre tapad. Emberszaga lesz a ködnek. A pamutkesztyűk felseibeiben a fegyverek fagyos fémjére ragadnak az ujjak. Fájhatnak szegények.

Ma már harmadszor haladok át a főtér körkörös sivatagán: a városháza előtt áll már a tribün faváza. Alatta hanyatt fekvő munkások kalapálják be a szögeket, szemükbe hull a por. A díszemlvény hátulján, a magas palánkon már kész a girland, bevonat. Saját rúzsos képe alatt fog szónokolni Izé.

Szép vagy, szép vagy, szebb a napnál, mondom magamban neki, amíg még nincsen ott.

A cipőbolt kirakatában a tévékészülékben ő éppen azt mondja: éljen! – majd karbafont kezekkel áll, hallgatja, hogy a többiek ugyanazt kiáltják egy teremben, csarnokban. A kirakat elé húzódtott tribünépítő munkások nézik, közben inkább melegednek a vaskosarakban izzó, alkalmi parázsnál. A művezető visszaparancsolná őket munkára, de nem meri. Jó, hadd töltődjenek fel előbb malasztal és meleggel szegények. Más néző még a melegre se gyűl.

– Holnapra enyhébb időt jósolnak – kiáltja munkásai felé a művezető, szegény. – Biztos.

A városi mozi még mindig a szikvízgyár földszintes épületében üzemel, régebbi délelőttökön palackokat töltöttek benne, este valakik énekeltek a vásznon, és a töltőgépek, gázpalackok között nagykabátban ültek olyankor a nézők, ifjabb párok a rekeszek mögé húzódtak, és helyel-közzel ütemesen egymáshoz kocantak az üres üvegek.

O, sole mio!

Wudu inkább egy szerszamos ládán ült, s ha elunta a filmet, zseblámpa fényénél olvasott.

Üres a fél terem, csak a vászon előtt állnak székek, három sorban. Mögöttük puszta és tiszta az olajjal felkent hajópadló, a leszerelt töltőgépek beton aljzata, Wudu nyilván rendesen takarít. Az előcsarnokban, a pénztáráblakkal szemben

hentesboltba való hűtőpult áll keresztben, két csóka gubbaszt az üvege mögött, az elképzelt melegben, az egyik fehér vasrostélyon, nincs alattuk ürülék. Wudu nyilván rendesen takarít. Az egyik csóka álmában a farkát billegeti, a mozgás ritmusa lassú, egyre lassúbb, szinte nincs.

– Kit tetszik keresni?

Magas, nagyon magas öregember inog előttem, kezeslábasra vett keki vattakabátban, fülig érő fehér haja kétfelől mereven eláll a csontos fején, az arca is fehér, nagy, bár sovány, vastag szemüvege mögött kicsi a szeme.

– Te mikor nőttél meg ekkorára? – kérdezem tőle.

– Tessék? – Leemeli fejéről a szemüveget, majd lassan folytatja a mozdulatot: tulajdonképpen legyint. – Ja, te vagy az – mondja.

– Még az is lehet.

Megfordul, elindul, lassan, lágyan int. Könnyen a nyomába érek.

Kimegyünk az udvarra, három ösvény vezet át rajta: egy szélesebb a főbejárat, egy jobbra a vécék és egy balra, a vetítőfülke felé. Balra térünk, s ő közben egyre mondikál előttem.

– Segíteni akarsz? Csak hiszed. Jöttök, és azt hiszitek, segíthettek. Micsoda önhittség! Mi hoztál? Gombelemet? Antibiotikumot? Tiltott irodalmat a segged lyukába rejtve? Mit érünk vele? Micsoda önzés! Nem azért csináljátok, hogy rajtunk segítsetek, hanem hogy megnyugtassátok a lelkiismereteket.

Az utolsó szónál elakad, tagolva, hosszan ismételve. Hosszú kőlépcsőn megy fel a vetítőkamrába.

– Kie a csóka? – kérdezem, ahogy nyomában csikorgatom a havat.

– Itt minden az enyém – dünnyögi. – Nálátok ezt hogy mondják? Magán-tulajdon? Na, ez nem az. Csak az enyém.

Két zárat kell kinyitnia egy sárga vasajtón – Tilos A Bemenet –, félemelet magasságban, és el kell tolnia egy reteszt, közben beszél és én utolérem a lépcsősor tetején, már-már a hátának ütközöm a szűk fordulóban. A hátracsapott ajtó mellbe lök, a korlátnak tántorodom.

– Kutyád nincs? – kérdezem.

– Itt vagy te.

Már bentről, sötétből beszél. Csak a vetítőnyílásokon át szűrődik be némi fény a tereméből, mintha egy némafilm visszavetítené magát a gépbe. Hallom, azt mondja, amíg nincs műsor, áramszünetet tart, de a kedvemért majd villanyt gyújt, csak előbb világosság kéne, hogy megtalálja a kapcsolót. Ezen kuncog, és jelzi is, hogy kuncog éppen, azt mondja: hi-hi-hi. Fény annyi se, amit a szemedbe tegyél, mondja aztán.

– Menjek el, Wudu?

– Nem vagyok Wudu – mondja. – Van rendes nevem.

Vaklangyol tovább a kamrájában, valami puffan, valami koccan. Rendet rak! Rendet rak, sötétben Wudu, aki nem Wudu. Zizegtet valamit.

– Ha gondolod, elmegyek, Wudu.

– Nem Wudu!

– Maradjak, Nemwudu?

Úgy érzem magam, mint Heisenberg két egere egyszerre.

Elered a hó, nagy, könnyű pelyhek hullnak lassan, nem az errefelé szokásos jégszilánkok. Mintha káprázna a szem, miután fénybe nézett és aztán igyekszik visszatálni a maga világához. Estére fehér takaró fedi el az eddigi feketeséget. Hull a hó a hóra. Helyesbít. A gyönyörűség mellett elégtételt érzek, amiért hiába hordták teherkocsival a havat Izének, aztán dühöt, hogy ő is látni fogja a megszépítő fehérséget, ha a hó a szénpornál hamarabb ér földet. A francba, talán még a jóslatuk is beválik, holnapra megenyhül a fagy. Rendelésre hullnak ezek a puha, langyos, válogatott pelyhek. Valahol lent a síkon gyártják, onnan szállítják őket, zsákszámba a Mikulások. Vagy derék hazafiak seprik össze elővigyázatosan a déli tarlókról, dolgos asszonyok csipegetik fel hazafiúi ujjukkal, és hazafias, derék pilóták szórják itt gépeikről.

– Nemwudu, bemegyek.

– Egy órája várom.

Fény gyúl a kamrában, kivág az ajtón a havazásba.

Nemwudu itt lakik. Nemwudu itt: lakik. Lakik itt, nem egyéb. Létige!

A vetítőkamra nem kamra, inkább terem. Talán azért ilyen terjedelmes, hogy egyik távoli sarkába kerülhessen a lakó matrac, amire az imént sebtében, sötétben takarót vetett: haránt gyűrődéseiből látszik a sietség. A fekhely fejrésznél talpas olvasólámpa áll, előtte apró perzsaszőnyeg és egy kifordult táblájú könyv a cementpadlón. A fekhely fölött, ott, ahol talán az ablaknak kellene lennie, madzagra akasztott polc, egy deszkaszál, azon könyvek, egy alumínium bögre, egy piros zománcos mélytányér, kanál és villa benne. Az ablak a két vetítőnyílás, este héttől fél kilencig kilátással a vásznon váltakozó tájakra, épületekre, tengerekre, a suttogva nyögdecslő, hancúrozó ifjúságra, vagy a nappal sötétbe borult fehérségre. A néhány, bárki által használható, bárkik által utcára dobott bútordarab kivételével semmi jele annak, hogy Nemwudu itt lakik.

A két, öntöttvas talpazaton, lábon álló, nagyjából strucc formájú mozigép, amilyen helyénvaló, olyan feltűnő, már-már idegenszerű darab, ugyanakkor rendkívül egyszerűnek látszik, és ettől roppant fura. A helyiség szemközti falánál, fémvázis polcra építve munkaasztal, alulról megvilágítható tejüveg-lappal, filmek ragasztásához szolgáló, csappantyús szerkezettel, ollóval, kunkori celluloidvégekkel. A fémpolcokon lapos, kerek fémdobozok a filmtekerceseknek. Semmi különös. Csak az a különös, hogy Nemwudu itt lakik. És egy színes kép a falon: Izé mosolyog.

Nemwudu is mosolyog. A szemüveggel és a vattakabáttal együtt mintha öreges modorát is levetette volna, és egy befőttes gumival hátul összefogta a haját.



Fél fenékkal ül a vaskos munkaasztalon, és mosolyog. De még így is, még mindig nagyon magas.

- Hogy nőttél meg?
- Magamtól.
- Elég későre.
- Mihez képest?
- Szerintem.

Ennyi. Sutaság. De kapásból válaszol, s ez mintha sértene.

- Mit vigyorogsz?
- Csak képzeled.

Leveszem a felöltőmet, nézem, van-e ruhafogas. Van ruhafogas. A vasajtó mögött, egy hajlított fából készült, tonett-utánzatú ruhafogas, mint az osztálytermekben.

- Különben – szólal meg Nemwudu – éppen a télkabátodon vigyorogtam.
- Miért? Nem jó?
- Épp azért.

Korábban kellett volna megbántódnom, még az ajtó előtt, a várakoztatás miatt, visszamehettem volna a mástáji havazásba. Most már úgy nézne ki, túlérzékenységemben a felöltőmre is féltékeny vagyok.

- Piát hoztál?
- Nem iszom.
- Én sem.

Lépnék a fogas felé, de nehezen megy.

- Kátrány – mondja Nemwudu.

Fekete kátrányfolton állok.

- Feltört a beton, ki kellett, hogy igazítsam – mondja Nemwudu.

- Ragad.
- Ne lépj bele. Vagy állj benne.
- Nem sok vendég járhat hozzád.

– Egy se. Azért is öntöttem le a kátrányt, hogyha mégis jönne egy. De tényleg megrepedt a beton is.

Nézem a falon mosolygó Izét.

- Az alatt a kép alatt volt valami. Vagy magán a képen.
- Lehet, hogy volt.
- Mi volt az?
- Mit érsz azzal, ha tudod, de nem látod?

Felveszek egy ácsceruza-szerűséget a munkaasztalról, – Fordulj el – mondom, és elkezdek rajzolni a falra.

- Nem bízol bennem? – kérdezem rajzolás közben.
- Elmentél.

Elkészülök az ábrával és megmutatom.

(Két-kutyás rajz.)

- Ez a legújabb művem, az idő múlásáról szól – mondom.
- Jó.
- Most mit mondasz? Azt, hogy igen? Vagy, hogy jó a mű.
- Igen.
- Egy kisdiaáktól plagizáltam. Ő még írt alája valamit a kerítésre.
- Jó.
- Tudod, mit írt?
- Tudom. Egy létigét.

Végre rendesen mosolyog, rendbe jön az arca, és én az okát is tudom. Örvend, hogy kitalálta, habár nem közölte a megfejtést, megtartotta magának, örvend az ép eszének. Rajzom különben értelmetlen trágárság csupán.

– Összerondítottad a falamat – mondja vigyorogva. Aztán megmutatja a titkos kamráját, egy csőszerű sötét kis helyiséget, amelyben az ételét főzi, a kísérleteit folytatja, és azért titkos, nehogy rájöjjenek az ellenőrök, mit művel benne, és tűzveszélyre hivatkozva megbírságot adják, vagy menesszék az állásából. A dohányzásról ugyanezért régen leszokott.

- Mondd már meg, mit szedtél le arról a képről.
- Tudod, ki segít néha, főzni meg ilyesmi? Az özvegy unokahúgod.
- Özvegy?
- Félig-meddig özvegy.
- Idejár, hozzád?

– Ezt meg Kutya hozta, ajándékba. – Az „ez” egy tonkinnád horgászbot, az összes szereléssel, a filmdobozos polcnak döntve áll és a folyót idézi hirtelen. A horgon még a keményre száradt vörösgiliszta. – Biztosan lopta.

- S a képen mi volt?
- Te ott horgászol? Szajna, Loire?
- Kutya látta, mi volt a képre rakva? Mert az veszélyes lehet.
- Kutya sem piszkít a saját fészkebe. Jut eszembe, a te képed, ez a két kutya: egy nagy marhaság. Mint minden tudatalatti. Mint minden magyarázkodás.

Szünet. Szünetet tartunk a semmiben. Mondom, hogy nem vagyok éhes, mondja, hogy ő azért eszik, aztán nézem, ahogy a kis piros mélytányérból megébédél a munkasztalnál. Tágra nyitja hozzá a száját. A munkás emberek természetes mohóságával fal, de lehet, hogy az öregek keserves mohósága az. Harmincegy éves, jól van. Leszopja a kanalat.

Emet Kutya kapta meg, nem Wudu, ő cserébe, azaz ajándékba tonkinnád horgászbotot kapott Kutyától. Így van ez rendjén, talán, habár érthetetlen. Nem minden, csak egy. Egyvalaki. Hogy engedte át magát Em Kutyának, amikor még engem is ő szólított, parancsolt magához? Ezt még ő sem mondaná el, feltéve, hogy tudja az okát, Kutyát hiába kérdezném, az csak buta módon örül a farkának, Nemwudu pedig nem volt benne, csak bele szeretett volna kerülni. Em tudja

a megfejtést, és talán én magam. Szerintem nem adta fel, hanem csak változott, elváltozott, és nem úgy, ahogyan minden nő óhatatlanul alkalmazkodik cserélődő párjához, hanem mintegy szüneteltette magát, visszavonult a remény zárt körébe addig, amíg azt valaki feltöri. Idomult: kisebbre fogta vissza még a természetét is, és megfestette a haját, elbújt, sőt eltűnt a várakozás menedékében, olyannyira, hogy az önállóságát is felfüggesztette egy időre, akár egy ostromlott ország, és a túlélésre fordította minden erejét. Azt kellett volna tudni csupán, meddig véd és meddig terjed a remény, meddig lehet bírni a burkában, miközben önmaga elől szívja el az ember a levegőt. Az sem biztos, hogy ezek a hóhordók, enyheidő-jósok a megmondhatóí.

– Meddig maradsz, bozsó?

– Hogy mondtad?

– Kérdem, meddig maradsz, bozsó?

Értettem. Felfogtam, mire céloz, mivel dicsekszik, mivel próbál sérteni. Em tehát ezt is kipróbálta. Csak azt kellett volna tudnom, mennyire került közel Nemwudu a bozsó állapotához, mivel szolgált rá a nevére. A nevemre. Nem kellett volna zokn vennem, még értenem sem, nem az én dolgom volt ez ma már. Meg aztán kézenfekvő volt a magyarázat: kis helyen közel kerülnek egymáshoz az emberek, ha akarnak, ha nem, és azt képzelik, egymás szájából juthatnak levegőhöz.

– Holnap utazom vissza – mondom. – De akár most elmehetek.

– Várd meg, amíg kirúglak.

Becsülöm benne, hogy most nem tette hozzá: bozsó. Ismerte, megtanulta hét év alatt a mértéket. Én lettem a Nembozsó.

Ha önként elhagyott helyre, emberekhez megy vissza, vendégségbe az ember, legritkább esetben van fölényben, még ha milliomos vagy tévésztár lett is belőle valahol. Túlságosan önhittnek kellene lennie ahhoz, de akkor úgymint mindegy volna, hova megy a világon, egyedül magát látja. Az elhagyottak, hátramaradók méltóbbnak tűnnek, ha nem másért, mert különös erővel ruházza fel őket a visszalátogató, olyan erényekkel, melyeket ő nem birtokolt, ha egyszer rájuk hagyott. Közben megtörténhet, hogy azok egyszerűen gyávák voltak elindulni, odahagyni a biztonságot nyújtó közeget, vállalni az idegenséget. Azok talán nem bíztak önmagukban, mondhatni, abszurd módon másokban, egymásban találták meg a magabiztosságukat, és ettől idegenebbek otthon, mint bármely ismeretlen táján a világnak. Ebből azonban semmi nem látszik rajtuk és be sem vallanák, mi több, büszkének, hogy eligazodnak a maguk helyén, a maguk idejében, és leereszkedően igazítják el látogatójukat is, aki ugyanolyan pontosan ismeri a helyi utakat. Kár, hogy ezt az időt itt megbontották valakik, mintegy kisajátították.

Em egyszer Kutya, egyszer Nemwudu, és előtte, utána vagy közben másvalakik idejét élte – próbálta legalább –, és volt idő, amikor az én időmet kapta bi-

zományba. Zálogba akár. És viszont. Talált a mi két időnk, össze volt igazítva, Nemwudu. Ritmus, ritmus, Nemwudu!

- Beszéljessünk addig valamiről, Nemwudu.
- Nem Wudu, nem Nemwudu, bozsó! Meddig?
- Hát, amíg kirúgsz.
- Ki kell azt érdemelni.

Könnyen állt nála a szó, könnyen jött, könnyen vészett. Otthon volt a vetítőkamrában, azt mondott, ami tetszik, akár azt, amit igazából nem akart.

A szökésemről akart hallani, mert annak nem ismerte a részleteit, mivel akkor én csak Emmel éltem, az ő idejében, egyenletes ritmusában, és abba Wudu nem fért. De lehetett volna a legjobb barátom Wudu, szökésem akkor is az Emmel közös titkunk volt, és nem létezik egyszerű titok. Már a rejtegetése miatt sem. A te-tejébe, az én titkomnak éppenséggel az időhöz volt köze.

Akkor már egy éve vártam, hogy hivatalosan engedélyezzék végleges kiutazásomat, és nem csak az idejét éltem fel Emnek, hanem a kenyerét is. Már gyászhuszárnak sem voltam jó, pedig lassan annak való lettem. Lehúztam már huszonnégy évet, és abból legalább tízet tudatosan, s az utolsó két évben Emen kívül nem volt semmi jó. De ez a legutolsó volt a legrosszabb: a tehetetlen várakozás éve. Hevertem Em lakásában – és egyre erősebben úgy éreztem: ez az ő lakása –, ő megvette nekem az italt, én eladtam az üres üvegeket, takarítottam, főztem, és örvendtem, hogy ezért Em nem dicsér – megalázott volna vele –, franciául tanultam, de annál inkább untam, minél nagyobb szükségem volt rá – használatának ideje meg nem közeledett, nem is létezett –, elolvastam fél könyvtárat és meguntam a teljese, alig jártam ki a városba, mely már nem volt az enyém, és mintha abban versengett volna önmagával, hogy rossz élményeivel megkönynyítse a szakítást és útját vágja a későbbi ráemlékezésnek, vagyis mozdulatlan voltam, hűdött és közönyös. Em esti pénzes zsákjainak cipeléséhez már nem voltam eléggé megbízható, noha ezt senki nem közölte, csak az ő feszélyezettségéből következtettem a főhivatal lehetséges véleményére, és mindenki máséból a helyzetemre. Esténként két utcasarokkal odább vártam rá, aztán nem sétáltunk, csak hazamentünk. Az elején úgy próbált segíteni, hogy végigkérdezte a napomat, mikor aztán rájött, hogy nincs miről beszámolnom vagy amit eltitkolnom, és emiatt kötelességszerűen, restelkedve számolok be neki két műszakos téblábolásomról, abbahagyta a faggatózást. Hallgattunk, mint az öreg házások. Úgy is ölelkeztünk már.

Tennem kellett valamit az időmmel, nem kezdenem. Hiszen nem az én időm volt már, az engedélyadó hivatal tulajdonában volt az időm. Mondhatni, unalmamban szántam rá magam a szökésre. Mintha nem is a szabadulás, hanem a mozgás vágya, szüksége indított volna rá. Véget akartam vetni ennek az időnek.

Mindez titkosnál több: személyes előzmény volt, akár a teljes addigi életrajzom, nem tartozott Nemwudura. Sejtettem, hogy maga a szökés őt sem a szemé-

lyemet érintő, célzó okból lehet fontos neki, hanem tanulni akar belőle, nem barátokozni az utólagos féltés, együttérzés, izgalom árán, és úgy döntöttem, megkapja, ami jár neki, kivéve az igazat.

– Emlékszel – mondom neki –, hogy akkoriban mindenféle jó történeteket meséltek a szökésekről. Akkor még mertek. Mesék is voltak többnyire, persze, elméletek, furmányos népmesék, nem is lehettek egyebek, hiszen senki nem verte nagydobra a titkát, nem beszélt a szökése tervéről, akinek pedig sikerült, annak már nem volt módja elmondani vagy levélben megírni nekünk. Végül is, mindenki magára volt hagyva a szökésével. Csak rajta múlt, a leleményességén, a kitartásán, senki nem segíthetett. Izgalmas volt, veszélyes és kétségbeesett. Férfias próba volt, Nemwudu! Meg nőies is, mert csak ígérkezett. Azon kívül, persze nehéz, kényszeres és hasznos. Az életét mentve kockáztatta az ember az életét, vagy legalább a szabadságát. Tudva, hogy annak is vannak fokozatai: az országban nem élt szabadon, de a börtönben még annyira se fog.

– Egy kicsit hosszú a bevezető – mondja Nemwudu, bár a többéves, igazi bevezetőről fogalma sincs. S ha tudná ehhez, hogy abban az utószó is benne van! Érzelmesen már mondtam magamnak, a Notre Dame előtt egy hajnalon, hogy ez ott csak utószó főművemhez, az életemhez, kommentár, nem egyéb, s ha lehetne, inkább újraélném az egészet, még ha azt otthon szenvedésnek, nyomorúságnak nevezik is. Mert a Notre Dame környékén semmi neve nincsen.

Nemwudu unta-forma a bevezetőt, de fel-felcsillant a szeme: a férfidolgoznál, azokba beleértette magát. Lehet, úgy döntött, ő is próbára teszi a bátorságát, de ezt eddig magában sem merte kimondani, kedvtelve hallgatta tehát, hogy kimondom helyette – neki –, én pedig igyekeztem megalapozni a tévhitét. Tévedésben verhetetlenek voltunk. Közben nyilván élvezte, hogy Em után beavatom, beavathozhat az életem más titkaiba, legalább utólag-futólag. El kellett ismer-nem ugyanakkor, hogy ő is megjárta a maga útját, az enyémnél hét évvel hosszabb utat, és visszás, sőt nevetséges lenne azt éppen neki elmagyaráznom. Az is pont hét évbe telne.

– Különféle mesék, lehetőségek forogtak fenn a kocsmasarkokban. Ejtőernyő. Akkoriban iratkozott be minden reménybeli disszidens ejtőernyős tanfolyamra.

– Akkor bontották le nálunk az ugrótornyot.

– Hólégballon.

– Ahhoz gázpalack kell. Itt nem lehetett kapni. Most sincs.

– Nem sorolom. Legtöbben mégis a hivatali utat választották. Hosszabb, de biztosabb. Nem volt hívebb híve a hatalomnak, mint az, aki szabadulni akart tőle. Igyekeztek olyan hínek mutatkozni, hogy bekerüljenek valami hivatalos küldöttségbe, mindegy, hogy paradicsomszószerrel vagy vegyi fegyverrel kellett tárgyalni külföldön, ha már egyszer kijutott az ember, feléje se néz a tárgyalásnak, szalad menedékjogért. Ezek a stréberek aztán még a többi strébert, facér ejtőernyőst, hólégballonost is feladták, hogy jó pontot szerezzenek a mindentudó hivatalnál.

Minél megbízhatóbbnak akartak látszani előtte, hogy minél biztosabban szabadulhassanak tőle.

– Én aztán nem. Nekem elhíheded – mondja Nemwudu. – Bizony Isten: én nem. Én még besúgónak se lettem volna jó.

– Mert te már eljátszottad, elfürdőzted, elszónokoltad a hiteledet.

– Nana – mondta önérzetesen –, lehettem volna megtért bárány, vagy zsarolhattak volna.

Mid van neked, Nemwudu, amit elvehetnének? Mi kell neked, amit adhatnának? – gondolom.

– De Kutya – mondja –, Kutya lehet, hogy igen.

– Te vagy Kutya: egykutya. Itt vagytok. Ez elég erkölcsi bizonyítványnak.

– Te meg a magadét mondd. Te hogy próbáltad.

– Én ésszel. Okosabb akartam lenni náluk.

– Lószar – mondta Nemwudu.

– Az. Kicsik vagyunk mi ezekhez. De te esetleg megpróbálhatnád.

– Mit?

– Az ötlet a következő volt. Csak köd kellett hozzá, meg egy lámpa és egy karó.

– Most ne légy bozsó!

– Kimész a határra éjjel. De be a zónába. Megvárod, amíg leszáll a köd. Akkor meggyújtod a lámpát.

– Hülye vagy, nem bozsó – mondja Nemwudu.

– Nembozsó vagyok.

– Én nem vagyok Nemwudu. Jó, mondjuk, hogy meggyújtottad a lámpát.

– Meggyújtod a lámpát a ködben, leszúrsz egy karót a földbe, és arra felakaszto-d. Aztán várod a határőröket.

– Ugratsz.

– Mindig a legegyszerűbb ötlet a legjobb. Minél gyermetegebb, annál zseniálisabb. Olyan eszement és egyszerű ötletnek kell lennie, hogy épeszű ember el se higgye. Az épeszű ember higgyen csak a szemének. Ez a veleje ennek is. Mondjam?

– Mondjad.

– Szóval, leszáll a köd, leszúrod a karót, meggyújtod, ráakasztod a lámpást. Meglátják. Az a fő, hogy meglássák és érte jöjjenek az őrhelyükről. Jön tehát a határőr, másodmagával. Megy a lámpa felé.

– Azzal elkap.

– Te már nem vagy ott, Nemwudu. Amíg ők becserkészik a lámpát és a karót, te már odaát vagy. Szépen megkerülsz az őrhelyüket, és poros úton átballsz a ködben. Nem az aláaknázott sávon mész, nem az elgereblyélt homokon mész, nem a riasztórakétákhoz kötött drótok között mész, hanem poros úton.

– Ez biztos?

– Nem.

Időt hagytam neki, hogy elhiggye, esetleg nem sikerülhet, amikor már szinte elhitte, hogy mégis, és mert ismertem az átverés dramaturgiai szabályát: soha ne erőltess, soha ne győzködj senkit semmiről, hagyd, hogy ő higgye el magának.

– Nem azért jutsz át, mert jó az ötlet – mondom. – Azért jutsz át, mert ők is tudják. Ismerik az ötletet. Én sem magamtól jöttem rá. De úgy gondolják, ha valaki már annyira nekikeseredett, hogy nekivág, de annyira megőrizte mégis az ép esztét, hogy bátran végrehajtja a fortélyt, akkor hadd menjen, megérdemli. Nem rossz fiúk ezek, de muszáj nekik. Úgy, hogy el-elkapnak, előállítanak egy-egy szökevényt, azt, aki nekimegy a határnak vakon, mint az ökör, és belebotol a riasztórakéták huzaljába, vagy aki sundán-bundán intézni próbálja. Pénzért lehet, de nincs annyi pénz. Csakhogy se a rakétát, se a pénzt nem lehet letagadni, azok nyomot hagynak. Az eszt, a fortélyt s a higgadt bátorságot viszont ők is becsülik. Meg aztán, ha senki nem jutna át, mire való a határőrizet? Nem azért kell ott vigyázni, nehogy átjusson valaki, hanem azért kell elfogni valakiket, hogy igazolják, el kell fogni valakiket, vagyis szükség van örökre. Ha senki nem akarna, sőt nem menne át, akkor ők miért állnának a vártán?

– De te visszajöttél.

– Nem volt köd. Volt karó, volt lámpa, de tíz napon át nem volt köd. Többre meg nem futotta a türelmemből, az erőmből meg főként a pénzemből.

– Ez elég nevetséges.

– Azért is nem meséltem senkinek. Nem akartam, hogy kiröhögjenek. Dekoltam csendben, amíg megkaptam a kitelepülő útlevelemet.

Gondoltam miközben mondtam, hogy ha addig nem is, ezzel az utolsó valomással, amit a gyöngeségem, sőt az ostobaságom éppúgy ment, mint hitelesít, sikerült meggyőzőnöm Nemwudut. Wudut nem sikerült volna. Nemwudu arra se jött rá, hogy ezt a történetet is loptom, mint a fali kutyákat.

Nyolc évvel ezelőtt, a határzónában, a pénzem, a türelmem s azzal együtt az erőm valóban elfogyott, de a köd nem volt igaz. Nem kellett a köd. Nappal mindvégig a nap süttött, éjszaka a hold, és nem is vártam mást tőlük.

Megnézem az órám.

– Megyek, Nemwudu – mondom. – Háromig engedett el a nénikém.

– Ácsi! Mutatni akarok valamit. Összekészítettem.

– Nehogy azt mondd, tudtad, hogy jövök.

– Még vártalak is.

– Akkor mondd meg, mi volt azon a képen. Haza Bérce képen.

– Semmi. Hidd el, tényleg semmi nem volt. Ide ellenőrök járnak. Csak naponta háromszor szembeköpöm. Előadás alatt ide tilos bejönni. De olyankor még be is zárom az ajtót.

A reteszt mutatja. Előre nyomja a retesz nyelvét az ajtófélfába. Majd a filmes fémdobozokat mutatja. Sorra szedi le, rakja a padlóra, nyitja fel a kerek fémdobozokat. Pakk-pakk! Pakk-pakk! Pakk-pakk!

– Ez a mozi, öcsém! Ezt nézd meg!

A *Haza Bérce az országban* feliratú fémdobozban óvszeres dobozok vannak. Az *Az épülő hazá*-ban csokoládészínű óvszerek. Az *A haza tájai*-ban óvszerek, ömlesztve.

– Az ilyen filmeket soha nem ellenőrzik – mondja. – Csak a külföldieket.

Guggol a dobozok mellett, és mondja. Guggoltában is szinte olyan magas, mint én vagyok állva.

– Egy mozijegy, egy gumi. Két mozijegy, két gumi. És tartsd a szájad, pajtás! Telt házzal játszom le ezeket a szarokat, a filmeket.

– S a csókák a pénztárnál?

– Azt is megmutatom.

– Jó üzlet legalább?

– Nem érdekes. A fő, hogy nem csinálnak gyereket. Nem kell gyerek.

Leakasztom felöltőmet az osztályterembe illő ruhafogasról, Nemwudu visszaveszi keki vattakabátját, bezárja, bereteszeli a sárga vasajtót, végigmegyünk a bal oldali ösvényen, a friss hóban, be a mozi előcsarnokába, a fekete madarakhoz. A hűtőpult aljából kartondobozt húz elő, felrázza benne a négybe hajtogatott cédulákat és az egyik csóka csőre elé tartja.

– Na, húzz, bozsó!

A csóka tanácstalanul ingatja, majd félredönti a fejét, néz az egyik szemével. Fényes fekete vérrög a szeme.

– Bozsó! – szól rá Nemwudu. – Havernek lesz. Húzz neki valami jót. Hogy tanítotlak, bozsó?

A madár kelleetlenül kicsippent egy kis papír-négyszöget a többi közül, Nemwudu kikapja a csőréből, széthajtogatja, az ablakig hátrál vele, a gyér fénybe, olvassa.

– Csupa jó – mondja, azzal összegyűri, zsebre vágja. Túl bő rajta a vászonnadrág. Ó most nagyon öreg, megint.

– Mit írnak? – kérdezem. Valóban kezd érdekelni.

– Szerencséd lesz.

– Megmutatod?

– Mondom, hogy szerencséd lesz.

– Vagy megmutatod, vagy nem nézem meg a találmányodat.

– Úgyse látnád. Nem tudod, mit kell nézni.

Addig huzakodunk, amíg a düh elnyomja bennem a kíváncsiságot, majd a resztelkedés mindkettőt.

– Nem hiszek az ilyen hülyeségekben.

– Jól teszed – mondja, és kezembe nyomja a fecnit. Gyerekesen megrajzolt, vonal-szőrös férfi nemi szerv látszik rajta. Elolvasom szinte.

– Összecseréltem a dobozokat – mondja Nemwudu. – Ez a nőké. Nőknek ilyen, férfiaknak amolyan. Hogy kedvet kapjanak. Vegyék a gumit. Van olyan,

amelyiken szöveg van. Haveroknak olyan jár. De a legtöbbre csecsszopó van rajzolva. Attól veszik csak igazán a gumikat.

Újra kuncog, és mondja is, hogy értsem: hi-hi-hi.

– Ez csak az üzleti része – mondja. – Ebből finanszírozom majd az igazit. Hallottál te a bugatóporról? Na, ez az ellenkezője. Attól feláll, ha kell, ha nem, ettől akkor sem, ha kéne.

Wudu mindig is szemérmes volt, annak tartottam legalábbis. Saját testét se nézte, még ápolását is ledérségnek, ugyanakkor a gyöngeség, az elpuhultság jelének vélte, mint mások az édesség-evést. Soha nem láttam mosakodni, a folyóhoz sem járt le. Elhanyagolta a küllemét, mégsem keltett koszos benyomást, csak az állandóan verejtékes szeme környéke, noha azt biztosan rendszeresen mosta. Miden embernek van valamilyen szaga: neki nem volt. Lehet ugyan, hogy senkit nem engedett olyan közel magához, hogy megérezhette volna. Testét soha nem hagyta megérinteni, kezét is csak ímmel-ámmal fogott.

– Nemwudu, kérlek, engedd, hogy búcsúzóul megszagoljalak.

– Mit akarsz te velem csinálni?

Megfogom a karját, elrántja. Aztán tapogatja rajta a kezem nyomát. Filmbeli mozdulat: mint mikor a főutcán, a duttyán előtt pisztolygolyó sebzi meg a kiöregedett tehenészt.

– Jól van, Nemwudu – mondom a szemébe, mert csak magamban nem volna elég. – Hazudtál Emről. Akkor se merted volna megérinteni, ha ő hív az ágyba. Ugye, milyen nagynek tűnik, amikor szerelmeskedni akar? Amikor sárlik. Jó a szaga. De te csak nézted. Igaz, az is szemérmetlen dolog, mert kiszolgáltatja neked a másikat. De azért köszönöm, haver.

Megköszöntem, hogy hazudott. Nem érdekeli.

– Milyen szagom van? – kérdezi. – Mert én nem érzem.

– Mint mikor ég a film.

– Akkor jó. Annyit mondj meg még, miért jöttél?

Viszonzásképpen tartozom neki egy hazugsággal.

– Látni akartam a barátaimat.

– Barátok voltunk mi?

– Mostanában néha úgy érzem.

– Párizsban? Jó érzés, hogy egy olyan helyen érzed. Kiráz tőle a hideg. S mitket gondolsz rólam, amikor nem vagyok ott? Miket csinálsz velem? Azt azért jó lenne tudni, nehogy...

– De a találmányodat is látni akartam.

– Ne légy bozsó. Az én találmányom egyelőre csak egy elvi kiegészítés. Megmagyarázza, hogy miért kell tartózkodni a fogamzástól. Ha nem születik gyerek, ezeknek nem lesz ki fölött uralkodniuk!

– Áhá!

– Ki kell nekünk halni, bozsó. Ne legyen neki népe. De később se legyünk. Mert rosszak vagyunk, illetve el vagyunk rontva. Még ha megszabadulnánk is ezektől, nem tudnánk mit kezdeni magunkkal. Ugyanolyanok lennénk, mint amilyenek ők neveltek bennünket. Nevelés zajlik itt, kísérlet, bozsó. Harmadízigen.

– Csak megzenésíted a szar kis óvszer-boltodat.

– Dolgozom is, nem? Kitaláltam az ellen-bugatóport. Férfiaknak kell beszedeniük. És akkor kész.

– Szerintem rém frusztráltak lesznek az impotenciától.

– Éppen ez lenne a rövid távú cél. Legyenek csak idegesek a tehetetlenségtől. Akkor akár még fegyvert is fognak. Gyerekek sincs, aki visszatartsa őket. Mire valók a gyerekek? Arra, hogy leszívják a vérüket, és átömlesszék ebbe a bohócba, s meghosszabbítsák az uralmát.

– Az impotensek forradalma, mi?

– Valahogy csak el kell élvezniük, bozsó! Te csak tudod.

Bemegy a hűtőpult mögé, fémdobozt húz elő az aljából: olyan, mint egy csúcsfegyver számára készült rakasz a filmekben. Tele van mozijeggyel. Minden mozi-jegybe egy gombostű szúrva.

– Egyelőre ennyit tehetek holnap. Mindig az ösztönöknél kell támadni, bozsó. Ma, az esti vetítés előtt minden férfi ilyen tús jegyet kap. Holnap a téren meg tudni fogják, mire jó, mit kezdjenek vele. Ezt elintézem. Hallottál róla, hogy a filmekbe be-bevágnak néhány rejtett kockát, általában reklám-céllal. A néző észre sem veszi, mitől kívánja meg, mondjuk az üdítőt, mitől fogja el egyszerre veszett szomjúság. Hát mert anélkül, hogy felfogná, rengetegszer látta a filmen az üdítőt, vagy valamilyen sós ételt, amire inni kell. Nem látszik, de ott van, még ha nem tudja is. Valóság, bozsó, létezik is, nem is! Csak elég sokszor kell ismétlődnie. Én huszonötször ragasztottam be a filmbe ugyanazt a három kockát. Az látszik rajtuk, hogy a férfiak gombostűvel szurkálják a nők farát. A többit elvégzik a nők. Visítozni fognak. Haza Bérce a hazát és magát élteti a tribünön, a nők meg visítanak, jajgatnak a téren.

– Ezt a mozit megnézem.

– Nem mozi lesz, bozsó, hanem valódi népfelkelés. Meglátod.